

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

**ПСИХОЛОГІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ**

(назва навчальної дисципліни)

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до проведення підсумкового контролю
з навчальної дисципліни
підготовки докторів філософії
зі спеціальності 242 "Туризм"
(шифрі назва спеціальності)**

2016 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО:

кафедрою туризму, протокол № 12 від 30.03.2016 р.

РОЗРОБНИК : д.е.н., доц. Наумік К.Г.

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Підсумковий контроль успішності навчання здобувачів з дисципліни " Психологія економічної діяльності в умовах інформаційної економіки " та рівня сформованості у них компетентностей, які підтримуються даною навчальною дисципліною проводиться у формі семестрового екзамену відповідно до графіку навчального процесу спеціальності.

Семестровий екзамен – форма оцінки підсумкового засвоєння здобувачами теоретичного та практичного матеріалу з окремої навчальної дисципліни, що проводиться як контрольний захід.

Завданням екзамену є перевірка розуміння здобувачем програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо. В умовах реалізації компетентнісного підходу екзамен оцінює рівень засвоєння здобувачем компетентностей, що передбачені кваліфікаційними вимогами.

Семестровий екзамен охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування здобувачами компетентностей. Типовий приклад екзаменаційного білету наведено у розділі "Завдання для підсумкового контролю успішності навчання".

Кожен екзаменаційний білет складається з 3-х завдань, які передбачають вирішення типових професійних завдань фахівця на робочому місці та дозволяють діагностувати рівень теоретичної підготовки здобувача і рівень його компетентності з навчальної дисципліни.

Екзаменаційний білет включає евристичне, теоретичне та діагностичне завдання, які оцінюються відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця.

Екзаменаційний білет складається з трьох частин (типів завдань), кожна з яких оцінюється окремо, а сума результатів є загальною оцінкою. У випадку дробової суми округлення проводиться на користь студента. Максимальна можлива оцінка – 40 балів за шкалою ХНЕУ ім. С. Кузнеця, мінімальна – 24 бали.

Під час семестрового контролю на основі накопичувальної системи підсумкова кількість балів з навчальної дисципліни (максимум – 60 балів) визначається як сума (проста) балів за результати успішності здобувача при поточному контролі.

Здобувач отримує право на виконання завдань підсумкового контролю (допуск до іспиту), якщо кількість балів, одержаних за результатами перевірки успішності під час поточного контролю відповідно до змістового модуля впродовж семестру, в сумі досягла 35 балів.

2. ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

Форма № Н-5.05

2.1. Зразок екзаменаційного білета

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Освітній рівень доктор філософії

Спеціальність 242 "Туризм"

(шифр і назва спеціальності)

Навчальна дисципліна

" Психологія економічної діяльності в умовах інформаційної економіки "

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1

1. Евристичне завдання

В країні виникла економічна криза, стався «дефолт». У фірми (особистості) був відкритий рахунок у банку. Після кризи банк став неплатоспроможним, але ще не об'явив себе банкрутом. У компанії (особистості) на рахунок є значна сума грошей, які належали не самій фірмі (особистості), а її клієнтам (знайомим). Клієнти (знайомі) зажадали повернення грошей. Але банк не дав ясної відповіді, коли поверне гроші і чи поверне взагалі. .

Який, на Вашу думку, соціально-психологічний підхід до планування в майбутньому своїх заощаджень є дієдатнішим, якщо використовувати знання про різні моделі економічної поведінки? Яку соціально-психологічну специфіку мають обов'язково враховувати учасники ситуації? Чи виправдана стратегія "прибуток за будь-яких умов", що ми спостерігаємо у практиці економічної поведінки; і яким чином можна впливати на потоки коштів, використовуючи соціальні та психологічні заходи?

З урахуванням проблемних питань, зазначених вище, обґрунтуйте Ваше бачення сутності основних підходів до формування власних грошових та відповідні шляхи заощадження грошей.

2. Теоретичні питання:

2.1. Основна характеристика процесів психологізації економіки.

2.2. Мотиваційна структура економічної поведінки.

2.3. Класифікація видів економічної поведінки.

3. Аналітичне завдання

Дослідити соціально-психологічні характеристики використовуючи тестову методику. Обґрунтувати висновки щодо результатів соціально-психологічного тестування.

Затверджено на засіданні
кафедри туризму ХНЕУ ім. С. Кузнеця.
Протокол № 12 від "30" березня 2016 р.

Зав. кафедри _____ Екзаменатор _____
(підпис) (підпис)

2.2. Перелік завдань для підсумкового контролю

Змістовий модуль 1. Психологія економічної діяльності як концепція розвитку туристичних підприємств в умовах інформаційної економіки

Тема 1. Теоретичні основи психологія економічної діяльності в умовах інформаційної економіки

1. Розкрийте соціально-економічні передумови розвитку науки “економічна психологія”.
2. Визначте предмет та об’єкт дисципліни “економічна психологія”.
3. Опишіть взаємозв’язок економічної психології з іншими науками.
4. Назвіть базові категорії економічної психології.
5. Розкрийте зміст методів дослідження економічної психології.

Тема 2. Економічна поведінка

1. Розкрийте сутність поняття “економічна поведінка”.
2. Розкрийте зміст моделі-стереотипу “економічна людина”.
3. Розкрийте зміст моделі-стереотипу “психологічна людина”.
4. Опишіть основні мотиви економічної поведінки.
5. Розкрийте вплив соціально-психологічних чинників на ставлення особистості до економічного ризику.

Тема 3. Соціально-психологічні детермінанти економічної поведінки в умовах інформаційної економіки

1. Назвіть фактори економічної поведінки.
2. Перелічіть та дайте оцінку афективним факторам економічної поведінки.
3. Визначте та наведіть практичний приклад впливу когнітивних факторів на економічну поведінку.
4. Охарактеризуйте мотиваційно-вольові фактори економічної поведінки, розкрийте механізм їх впливу на поведінку суб’єкта господарської діяльності.
5. Назвіть і наведіть практичний приклад основних видів ефектів-помилки раціонального прийняття економічного рішення.

Тема 4. Соціально-культурні детермінанти економічної поведінки в умовах інформаційної економіки

1. Назвіть парадокси соціально-економічного розвитку сучасного суспільства, розкрийте їх зміст.
2. Охарактеризуйте етапи еволюції розвитку знання економічної психології.
3. Визначте передумови розвитку економічної етнопсихології.
4. Розкрийте проблему використання економічного мислення інших націй у корисних цілях суб’єктів економічної поведінки.
5. Обґрунтуйте вплив ідеології православного християнства як фактора зміни економічного світогляду людей.

Тема 5. Психологізація підприємницької діяльності

1. Визначте соціально-психологічну сутність поняття “підприємець”; назвіть типи підприємців; розкрийте єдність і несхожість понять “підприємець” та “менеджер”.
2. Проаналізуйте психологічні фактори підприємницької діяльності.
3. Визначте сутність поняття “комерційна таємниця”; назвіть основні психологічні причини розкриття комерційної таємниці.
4. Охарактеризуйте психофізіологічні передумови формування підприємницьких здібностей.
5. Опишіть особистісний портрет сучасного підприємця, назвіть систему його цінностей.

Змістовий модуль 2. Управління поведінкою споживачів в умовах інформаційної економіки

Тема 6. Соціально-психологічне управління споживчою поведінкою

1. Розкрийте сутність факторів споживчого вибору.
2. Зробіть порівняльний аналіз будь-яких двох моделей споживчої поведінки.
3. Охарактеризуйте моделі психологічної адаптації до науково-технічного розвитку.
4. Перелічіть етапи процесу покупки та охарактеризуйте психологічні особливості кожного з них.
5. Назвіть методи управління поведінкою споживачів.

Тема 7. Соціально-психологічне сприйняття грошей

1. Розкрийте соціально-психологічну сутність поняття “гроші”.
2. Охарактеризуйте гендерні відмінності грошових атит'юдів.
3. Розкрийте сутність поняття “грошова патологія”, визначте її симптоми.
4. Перелічіть грошові типи особистості, наведіть практичний приклад їх поведінки.
5. Назвіть соціально-психологічні фактори формування боргів.

Тема 8. Мотивація економічної діяльності

1. Визначте мотиви вибору професійної діяльності.
2. Перелічіть мотиви праці та визначте методи їх дослідження.
3. Визначте соціально-психологічну сутність мотивів “суспільний престиж”, “матеріальний добробут”, “інтерес”.
4. Охарактеризуйте творчу та креативну діяльність: сутність і критерії визначення.
5. Розкрийте зміст соціально-психологічних факторів безробіття.

Тема 9. Соціально-економічна адаптація особистості

1. Назвіть особистісні характеристики, що впливають на поведінку індивіда в організації.
2. Проаналізуйте проблеми якості життя
3. Перелічіть психологічні фактори хабарництва.
4. Розкрийте соціально-психологічну сутність поняття “бідність”; проаналізуйте психологічні фактори бідності.
5. Визначте соціально-психологічний зміст поняття «власність». Опишіть соціально-психологічні аспекти управління “інтелектуальною власністю”.

Тема 10. Девіантність психології економічної діяльності

1. Визначте психологічні основи популяризації азартних ігор.
2. Назвіть форми поведінки податкоплатників.
3. Визначте сутність поняття “податковий менталітет” та особливості його розвитку.
4. Назвіть основні психологічні мотиви розвитку Internet-бзнесу.
5. Визначте передумови розвитку наукового знання сучасної економічної психології.

3. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Результат семестрового екзамену оцінюється в балах і проставляється у відповідній графі екзаменаційної "Відомості обліку успішності".

Мінімально можлива кількість балів, які здобувач може отримати за результатами проведення підсумкового контролю – 60.

Максимально можлива кількість балів, які здобувач може отримати за результатами проведення підсумкового контролю – 100.

Виконання кожного завдання підсумкового контролю успішності здобувача оцінюється відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	

82 – 89	B	добре	зараховано
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

Підсумкова оцінка за екзамен з навчальної дисципліни " Психологія економічної діяльності в умовах інформаційної економіки " розраховується за формулою:

$$S = Z1+Z2 +Z3,$$

де S – підсумковий максимальний бал, який здобувач може отримати за успішне виконання усіх завдань підсумкового контролю (S=40);

Z1 – максимальна кількість балів, яку здобувач може отримати за виконання завдання 1 підсумкового контролю (Z1=10);

Z2 – максимальна кількість балів, яку здобувач може отримати за виконання завдання 2 підсумкового контролю (Z2=15);

Z3 – максимальна кількість балів, яку здобувач може отримати за виконання завдання 3 підсумкового контролю (Z3=15).

1 завдання – евристичне. На підставі отриманих під час аудиторної та самостійної роботи знань, вмінь та навичок здобувач повинен запропонувати комплекс заходів для вирішення певної практичної ситуації в аспекті соціально-психологічних засад економічної діяльності, обґрунтувавши власне бачення поточної ситуації та майбутні перспективи у разі запровадження пропозицій. Завдання вважається виконаним, якщо здобувач відповів на всі питання вступної частини та представив виважений комплекс заходів стосовно основного питання. Завдання оцінюється у 10 балів.

2 завдання – теоретичне. Містить 3 теоретичних питання. Здобувач отримує найвищий бал, якщо розкрито не лише суто теоретичну частину (тобто демонструється здатність до вивчення та переказу матеріалу), а й запропоновані нові підходи до вирішення проблеми, висвітлені дискусійні моменти тощо. Завдання оцінюється у 15 балів.

3 завдання – практично-розрахункове. Має на меті оцінити вміння здобувача аналізувати інформацію, робити висновки стосовно соціальних та психологічних характеристик економічної діяльності суб'єктів господарчої діяльності. Найвищий бал передбачає правильно проведені розрахунки (за необхідністю), ґрунтовний аналіз ситуації, наявність у висновках додаткових посилок (за допомогою порівнянь та співставлень, обізнаності із загальним станом справ досліджуваної області здобувач показує рівень ерудованості, здатність синтезувати отримані знання з суміжних дисциплін). Висновки повинні бути чіткими та містити конкретні рекомендації. Завдання оцінюється у 15 балів.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час екзамену, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою.

Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни.

4. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Дейнека О. С. Экономическая психология: Учеб. пособ. для студ. по эконом. спец.: СПб: Изд. С-Петербург. унив., 2000. – 158 с.
2. Китов А. И. Экономическая психология. – М.: Экономика, 1987. – 304 с.
3. Ложкін Г. В. Економічна психологія: Навчальний посібник / В. В. Спасенніков, В. Л. Комаровська – К.: ВД "Професіонал", 2004. – 304 с.
4. Машков В. Психология экономики: Проблемы экономической теории с позиции психологии. – СПб.: Изд. Михайлова, 2001. – 190 с.
5. Методические рекомендации к практическим занятиям по учебной дисциплине "Экономическая психология" для студентов всех специальности всех форм обучения / Авт.-составитель Е. Г. Наумик. – Харьков: Изд. ХНЭУ, 2007. – 120 с.
6. Наумік К.Г. Економічна психологія [Текст] : навч. посіб. / Харківський національний економічний університет. – Х. : ХНЕУ, 2007. – 274 с.
7. Райзенберг Б. Психологическая экономика: Учеб. пособие. – М.: ИНФРА-М, 2005. – 432 с.
8. Экономическая психология: вопросы теории и практики / Под ред. А. И. Муравьева и Э. Х. Локшиной. – СПб.: Изд. СПбГУЭФ, 2001. – 274 с.
9. Экономическая психология: социокультурный подход / Под ред. И. В. Андреевой. – СПб.: ЗАО «ПитерБук», 2000. – 512 с.

Додаткова

10. Автономов В. С. Модель человека в экономической науке. – СПб: Экономическая школа, 1998. – 112 с.
11. Бучанан Р. Враг внутри. Когда покупатели думают, что нам не до них. – СПб.: Питер, 2003. – 384 с.
12. Ватаманюк, М. М. Споживча поведінка домогосподарств в умовах перехідної економіки [Текст] // Фінанси України. – 2004. – №12. – С. 69-76 р
13. Возьний, К. З. Економічна поведінка людини та її ментальні мотиви [Текст] // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – №5. – 2009. – С. 3-15 р.

14. Генсон, М. Е. Керування освітою та організаційна поведінка [Текст] : пер. з англ. – Львів : Літопис, 2002. – 378 с. – Серія "Освіта".
15. Крушельницька, Я. В. Фізіологія і психологія праці [Текст] : підручник. – К. : КНЕУ, 2003. – 367 с.
16. Кудінова, А. В. Підприємницька поведінка: сутність та детермінанти її еволюції [Текст] // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – №4. – с.104-111 р
17. Підприємство, партнер, споживач: теорія та практика взаємодії [Текст] = Enterprise, Partner, Consumer: Theory and Practice of Cooperation : монографія / Нац. техн. ун-т "Харк. політехн. ін-т". – Х. : ІНЖЕК, 2010. – 316 с. – (іл.). – Бібліогр.: с. 296-316.
18. Практическая психология для экономистов и менеджеров [Текст] : учеб. пособие для вузов / под ред. М.К. Тутушкиной. – СПб. : Дидактика Плюс, 2002. – 364 с.
19. Психология менеджмента [Текст] / под ред. Г.С. Никифорова. – [3-е изд.]. – Х. : Гуманитарный центр, 2007. – 510 с. – (ил.). – 966-83243-34-Х. – Библиогр.: с. 504-510.
20. Поведінка персоналу виробничої організації. Оцінка, управління, розвиток [Текст] = : монографія / Харківський національний економічний університет. – Х. : ІНЖЕК, 2008. – 319 с. – (іл.).
21. Шеелен, Ф. М. Психология продаж. Что нужно знать, чтобы завоевать клиента [Текст] : пер. с нем. – М. : Интерэксперт, 2003. – 232 с.
22. Фоксол, Г. Психология потребителя в маркетинге [Текст] / пер. с англ. под ред. Андреевой И.В. – СПб. : Питер, 2001. – 349 с. – Серия "Маркетинг для профессионалов".
23. Вагин Игорь. Имейте деньги. Психология богатства. – СПб.: Питер, 2003. – 212 с.
24. Занковский А. Н. Организационная психология: Учеб. пособ. для вузов по специальности «Организационная психология». – 2-изд. – М.: Флинта: МПСИ, 2002. – 648 с.
25. Иванова Р. Х. Поведение потребителей: Учеб. пособ. – Харьков: ИД «ИНЖЭК», 2003. – 120 с.
26. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы. – СПб.: Изд. «Питер», 2000. – 512 с.
27. Ильин В. И. Поведение потребителей. – СПб.: Питер, 2000. – 224 с.
28. Истратова О. Н. Психодиагностика. Коллекция лучших тестов / О. Н. Истратова, Т. В. Эксакусто. – Узд. 2-е изд. – Ростов н/Д: Феникс, 2006. – 376 с.
29. Мокшанцев Р. И. Психология переговоров. – М.: ИНФРА-М, 2002. – 352 с.
30. Попов В. Д. Психология и экономика. Социально-психологические очерки. – М.: Советская Россия, 1989. – 304 с.
31. Психология менеджмента / Под ред. проф. Г. С. Никифорова – 2-е изд. – М.: Гуманитарный центр, 2002. – 556 с.

32. Психология популярных профессий / Под ред. Л. А. Головей. – М.: Речь, 2003. – 256 с.
33. Пугачев В. П. Тесты, деловые игры, тренинги в управлении персоналом: Учебник для вузов. – М.: Аспект-Пресс, 2003. – 284 с.
34. Справочник практического психолога. Психодиагностика / под общ. ред. С. Т. Посоховой. – М.: АСТ; СПб.: Сова, 2005. – 672 с.
35. Фетискин Н. П. Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп / В. В. Козлов, Г. М. Майнулов. – М.: Изд. Институт психотерапии, 2002. – 490 с.
36. Хейне П. Экономический образ мышления. – М.: Дело, 1991. – 708 с.
37. Katona G. Psychological Economics. – New York: Elsevier, 1975. – P. 322.

Ресурси мережі Інтернет

38. Офіційний сайт бази даних sciencedirect [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sciencedirect.com/science/journal>
39. Офіційний сайт psymanager [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://psymanager.km.ru/ekopsy/>
40. Офіційний сайт Всесвітнього економічного форуму [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.wef.org